

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

***ДОСЛІДНИЦЬКІ ПІДХОДИ ДО ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ РОЗВІДОК:
ВІД ТРАДИЦІЙ ДО НОВАЦІЙ***

Збірник матеріалів

V Всеукраїнського науково-методологічного семінару з історії освіти

21 жовтня 2020 року

Київ

Затверджено до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 16 від 23 листопада 2020 р.

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редкол.), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Хопта С. М., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (літературний редактор);

Демида Є. Ф., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (бібліографічний редактор)

Рецензенти:

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Д 70

Дослідницькі підходи до історико-педагогічних розвідок: від традицій до новацій : зб. матеріалів V Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 21 жовт. 2020 р., Київ / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та ін. ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В. ; літ. ред. Хопта С. М. ; бібліогр. ред. Демида Є. Ф.]. – Київ : ДНПБ, 2020. – 47 с.

Збірник містить тези виступів учасників V Всеукраїнського науково-методологічного семінару з історії освіти «Дослідницькі підходи до історико-педагогічних розвідок: від традицій до новацій», що відбувся в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 21 жовтня 2020 року.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст публікацій несе автор.

ISBN 978-617-7536-19-1

УДК 37:930.2]:005.745(082)
© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2020

ЗМІСТ

Сухомлинська О. В. Бібліографічні покажчики як джерела історико-педагогічних досліджень з Сухомлиністики.....	5
Березівська Л. Д. Історико-педагогічні розвідки в незалежній Україні крізь призму європейських вимірів: дослідницькі підходи.....	7
Боярська-Хоменко А. В. Історіографічний аспект дослідження проблеми професійної освіти дорослих у країнах Європи.....	9
Ворожбит-Горбатюк В. В. Історичний підхід у вивченні проблематики духовно-морального виховання молоді.....	10
Гупан Н. М. Роль і місце історіографічного складника в історико-педагогічних дослідженнях.....	11
Зеленська Л. Д. Використання Інтернет-ресурсів в історико-педагогічних дослідженнях.....	11
Золотухіна С. Т. Технологізація і коваріатність в історико-педагогічному дискурсі проблематики виховуючого навчання.....	12
Калініченко Н. А. Єлисаветградське товариство поширення грамотності і ремесел (друга половина ХІХ століття).....	13
Кірдан О. Л. Тематичне поле історико-педагогічних розвідок культурно-освітньої діяльності університетів України (ХІХ – перша третина ХХ століття).....	14
Петренко О. Б. Мікроісторичний підхід до висвітлення персоналій в історії педагогіки (на прикладі персоналії Г. І. Сухомлинської).....	15
Пометун О. І. Проблеми шкільного підручника з історії часів незалежності у контексті історіографії.....	17
Пустовіт Г. П. Управління науковими проєктами в педагогіці: реалії та перспективи.....	18
Баліка Л. М. Трансформація методологічних підходів до вивчення діяльності освітніх установ 20–30-х років ХХ ст. (на прикладі вивчення діяльності кабінету по вивченню книги та читача УНІК (1926–1931)).....	19
Балацінова А. Д. Контент-аналіз «Циркуляра по Харківському навчальному округу» як джерела з вивчення діяльності ради при попечителі Харківського навчального округу.....	20
Борисенко Н. О. Висвітлення доробку педагогічних персоналій в сучасному історико-педагогічному дискурсі.....	21
Бричок С. Б. Використання діахронного підходу в навчальній дисципліні «Педагогічна персоналія в історико-педагогічному дослідженні» для здобувачів ступеня PhD.....	22
Закатнов Д. О. Академічна профконсультація школярів у 20–30-х рр. ХХ століття: зарубіжний досвід.....	23
Лук'янченко О. М. Ретроспектива організації педагогічної практики у закладах України (друга половина ХІХ ст.).....	24

<i>Міхно О. П.</i> Мікроісторичний підхід у дослідженні феномена педагогічної характеристики учня.....	24
<i>Нелін Є. В.</i> Метод психоісторії як складник частини сучасної біографістики.....	25
<i>Олійник В. В.</i> Національне навчання і виховання учнів у закладах загальної середньої освіти України (1917–1921): історіографія питання.....	26
<i>Петреченко І. Є.</i> Кримськотатарський просвітитель-реформатор Ісмаїл Гаспринський.....	28
<i>Петрошук Н. Р.</i> Відображення розвитку трудового навчання у загальноосвітніх навчальних закладах України кінця ХІХ ст. у друкованих виданнях.....	29
<i>Полехіна В. М.</i> Дослідження освітянських родин Тальнівщини: історико-педагогічний екскурс довжиною у 80 років.....	30
<i>Роєнко С. О.</i> Нормативно-правові документи та законодавчі акти як джерело дослідження історії приватної освіти.....	31
<i>Стельмашук Ж. Г.</i> Газета «Радянська освіта» як джерело дослідження проблеми виховання дисциплінованості учнів (1943–1954 рр.).....	32
<i>Хопта С. М.</i> Дитяча періодика як складник історико-педагогічних розвідок (на прикладі журналу «Дитячий рух»).....	33
<i>Бондаренко В. В.</i> Науково-популярне видання «Педагогині» як зразок популяризації персоналій минулого.....	34
<i>Деміда Є. Ф.</i> Інформаційне забезпечення дослідників творчої спадщини О. Ф. Музиченка.....	35
<i>Ковальчук В. В.</i> Система жіночої освіти і виховання в Третньому Рейху (1933–1945).....	36
<i>Лелюх С. Р.</i> Аксіологічний підхід до вивчення історії православної педагогіки.....	38
<i>Петренко І. Ф.</i> Середовищний підхід до вивчення феномена класної кімнати в історії освіти.....	39
<i>Петрушко Ю.О.</i> Використання історико-педагогічних дослідницьких підходів при вивченні феномена домашньої освіти в історії педагогіки.....	40
<i>Поліщук І. В.</i> Використання феноменологічного підходу у висвітленні персоналій української педагогіки.....	40
<i>Сухомлинська Л. В.</i> Довкілля та природоохоронна тематика у змісті Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю» (1993–2020).....	41
<i>Чала Н. В.</i> Освітні ідеї А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського у сучасному контексті.....	43
<i>Шинкар Т. Ю.</i> Джерельна база дослідження організаційно-змістових засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України в 20–30-ті роки ХХ століття.....	44
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	46

СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ КЛАСНОЇ КІМНАТИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Концепцією «Нова українська школа» передбачається формування особливого освітнього середовища, яке дасть змогу здійснити гуманізацію освіти, гарантувати дотримання прав людини, задовольнити індивідуальні потреби суб'єктів освітнього процесу. Така орієнтація сучасної освіти спонукає актуалізувати наявні ідеї й обґрунтовувати нові підходи, зокрема й до визначення ролі класної кімнати в організації освітнього середовища, що, зрештою, уможливить реалізацію формули нової школи.

Наша увага зосереджена на середовищному підході як окремій самостійній методології, як інструменті вирішення педагогічних завдань; як системі дій, спрямованих на перетворення середовища в засіб діагностики, проектування та продукування педагогічного результату (Ю. Мануйлов, Г. Полякова) [1; 2].

Середовищний підхід як теорія безпосереднього й опосередкованого впливу на процес освіти й особистість вихованця через середовище в історії педагогіки не новий. На значенні середовища у формуванні особистості акцентували увагу наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. К. Ушинський, О. Лазурський, П. Лесгафт й ін.

У першій половині ХХ ст. середовищний підхід реалізовувався і радянською педагогікою середовища (О. Калашников, М. Крупеніна, А. Макаренко, С. Шацький, В. Шульгін), і в практиці соціального виховання. Приміром, А. Макаренко стверджував, що «виховує не сам вихователь, а середовище» [3].

Друга половина ХХ ст. характерна тим, що у вітчизняній педагогіці ґрунтовно розроблялися технології «виховуючого» середовища, простору.

На початку ХХІ ст. В. Стрельников розглядає середовищний підхід до навчання й виховання через спеціально організоване середовище, у якому реалізуються «відповідні знання, ... уміння й ... навички» [3, с. 2]. До такого спеціально організованого педагогічного середовища відносимо, зокрема, й класну кімнату, позаяк лише в правильно організованому освітньому просторі особистість зможе засвоїти теоретичні знання, реалізувати їх на практиці. У перспективі – вивчення класної кімнати як важливої складової освітнього середовища, що і дасть змогу здійснювати грамотну організацію освітнього простору Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Мануйлов Ю. С. Средовой подход в воспитании. *Педагогика*. 2000. № 7. С. 36–41.
2. Полякова Г. Развитие средовищного підходу у вищій освіті в умовах глобальних змін. *Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології*. 2018. № 4. С. 186–199.
3. Стрельников В. Ю. Технологія безпосереднього управління процесом виховання студента. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 6 квіт. 2012 р. Харків, 2012. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/29567/> (дата звернення: 12.10.2020).